

כ"ג באדר תשל"ד
17 במרץ 1974

לכבוד
אלוף אלי זעירא,
ראש אג"ן,
המטכ"ל.

אלוף נכבד,

הנני מצרף בזה את העתק מכתבו של הא"ל אריה
שלו מיום 14.3.74 בחשובה למכתב מזכיר ועדת החקירה מיום 3.3.74.

נא למסור לנו בכחב, בכל המקום, את הערותיך
על הכתוב בסעיפים 9, 10 (ד), (ה) במכתב של הא"ל שלו.

נכבוד רב,

שמעון אנרכט
נשיא בית המטכ"ל העליון
יו"ר ועדת החקירה

לוטסה:

אגף מודיעין / מחקר

טל' 2491

מ/0403/7411/581.12

כ' אדר תשל"ד

14 מרץ 1974

מזכיר רועדת החקירה

כללי

1. מתייחס למכתבך מ-3 מרץ 74 בענין ידיעה של מקור [REDACTED] מתאריך 5 אוק' 73.
2. לאור משך הזמן שעבר מאז (5 חודשים) נאלצתי להסתייע בזכרונו של מספר קצינים באמ"נ/מחקר שטיפלו בידיעה ובעיבודה למודיעין.

רקע (ידיעות והערכה קודמת)

3. בליל 4-5 אוק' 73, דומני שהיה זה קצת לפני חצות, החלו להגיע אלינו ידיעות, ממקורות 848, על צעדים לפינוי חפוז של נשות וילדי מומחים/יועצים הסובייטים שבסוריה. סא"ל יעבץ חיים, ר' ענף 3 ו-סא"ל יערי אביעזר, ר' ענף 5, הגיעו למשרד כדי לעבד ידיעות אלו למודיעין. כאשר שבתי הביתה, קצת לאחר חצות, הנחיתי את עוזרי, אל"מ גרא, לגשת למשרד לרכז הטיפול בנושא. בשעה 0240 יצא לקט צנעוני (בדחיפות בהול) בנושא זה.
4. על בסיס הידיעות שהיו ברשותנו בענין הפינוי החפוז של נשים וילדים מסוריה והגעת מטוסי תובלה רוסיים לסוריה ולמצרים הפצנו ההערכה הבאה:-
 - א. בצנעוני מס' 421 משעה 050240 הוצגו שתי אפשרויות עיקריות:-
 - " 1) החלטה סוריה לסלק את היועצים והמומחים הסובייטים, כפי שעשתה זאת מצרים.
 - " 2) פינוי חפוז של נשים וילדים סובייטים מסוריה נוכח הערכה/ידיעה של ברה"מ, כי צפויה התלקחות מלחמתית בין סוריה, ויתכן גם מצרים, לישראל. אפשרות זו מקבלת חיזוק נוכח הידיעה (שטרם אומתה סופית) על טיסת 5 מטוסי "אירופלרט" למצרים, במקביל לטיסת המטוסים לסוריה."
 - ב. בצנעוני מס' 423 משעה 051315:-

(1) בסעיף 16, בו הועלו שתי האפשרויות, תוך סבירות לא גבוהה, לראשונה, נאמר:

" א) שמדובר בקו סורי מתוכנן, במגמה להיפטר מהמומחים הסובייטים ולשנות את האוריינטציה המדינית, מהישענות על ברה"מ לכיוון המערב. אפשרות זו נראית לנו כסבירות לא גבוהה, כיוון שטמונים

בה סיכונים חמורים לקצב ההתעצמות הצבאית, הפיתוח הכלכלי ואף למשטר עצמו.

(ב) שמדובר בפינוי משפחות המומחים בסיוע, אם לא בהסכם, עם הסורים. זאת כדי לצמצם פגיעות בהם במקרה של לחימה ששני הצדדים, או רק הרוסים, רואים אותה כאפשרות ממשית לזמן הקרוב. לחיזוק הנחה זו תשמש העובדה, כי בשלב זה נשארו המומחים עצמם בתפקידיהם.

(2) בסיכום ההערכתי של אותו צבעוני, בסעיפים 42 ו-43, מוצגת האפשרות של חששות הסובייטים כי צפויה יוזמה צבאית סורית-מצרית נגד ישראל. נאמר בסעיף 43: "הגעת מטוסים אלה הן לסוריה והן למצרים ועזיבת כלי השיט את נמלי מצרים מעלה את האפשרות, כי פינוי המשפחות מסוריה אינו נובע ממתחות בין הסורים לסובייטים, אלא מחששות סובייטים שצפויה יוזמה צבאית מצרית-סורית נגד ישראל". עם זאת, הערכתנו לגבי יוזמה צבאית כזאת היתה: "כאמור, אנו מעריכים סבירותה של פעולה יוזמה כזו כנמוכה".

הערכת הידיעה

5. ב-5 אוק' בערב טופל בהוצאה לקט צבעוני על כסיס ידיעת [REDACTED]
6. לאחר שבדקתי נושא זה עם ראשי הענפים 5 ו-3 נראה לי שההחלטה להתייחס לידיעה בצבעוני נתקבלה לאור תוכנה, אף כי:
 - א. בשל אי דיוקים בדיווחי אותו מקור בעבר העריך ענף 5 את המקור כבינוני.
 - ב. הידיעה כללה נתון לא נכון והוא פינוי מומחים סובייטים מסוריה.
 - ג. בענין פינוי משפחות - היר בידינו ידיעות על כך לפני כן, החל מליל 4-5 אוק'.
 - ד. ההערכה כי ההוצאה החפוזה של המשפחות מצביעה על האפשרות שהיא נובעת מ"חששות סובייטים שצפויה יוזמה צבאית מצרית-סורית נגד ישראל", בוטאה על-ידינו כמה שעות לפני כן (ראה סעיף 4/ב/2 לעיל). בקטע שבסוף הידיעה של [REDACTED] שאומר כי הסורים נימקו ההחלטה בכוונה של מלחמה, ראינו, עד כמה שזכור לי, כמחזק הערכה זו ולא כידיעה "מחדשת" ו"מהפכנית".
7. הערכת הידיעה בוטאה בכתב בסעיפים 1-4 של לקט צבעוני בדחיפות בהול מס' 427 אשר נכתב ב-5 אוק' בערב, עוכב אזי ויצא לאור ב-6 אוק' בבוקר. נא עיין בצילום לקט זה הרצוף בזה. ||

הטיפול בידיעה

8. בערב יום כיפור נשארתי בעבודה עד שעה 1830 ואתי אל"מ לכרך וקצינים נוספים.

בגלל רגישות המצב וכצעד חריג בהחלט, הנחיתי את ר' ענף 6 ואת ר' ענף 5 להשאיר קצין בכיר בכל אחד מן הענפים למשך כל ליל ויום הכיפורים וכן הושאר קצין בכיר של ענף 3 שמילא אותו לילה תפקיד של ר' משמרת ב-מד"ת.

9. עד כמה שזכור לי בדקתי הידיעה לאחר שהגיעה אלי והחלפתי דברים בענינה עם ענפים 5 ו-3 והנחיתי, לאחר מכן, להוציא צבעוני בנושא. צבעוני נמסר ע"י ר' ענף 5 טלפונית ל-מד"ת (כנראה בין 1800 ל-1830). בנוסף - אני מניח כי, כמקובל עלי, מסרתי על הידיעה ל-ראמ"ב שעה שהיה כבר בביתו, באחת משיחות הטלפון אשר זכור לי כי קיימתי איתו באותו ערב, לפני שעזבתי את המשרד לביתי. אגב, לפי בדיקתי נראה, שהידיעה הטלפונית של מקור [REDACTED] לא הופצה ע"י מד"ת ב-1700 אלא מעט מאוחר יותר. היא הגיעה בטלפוני נטר ל-מד"ת בשעה 1741 (רצוף צילום הידיעה).

10. בהקשר לטיפול בהוצאת הצבעוני, אחרי שבדקתי עם ר' ענף 5, ר' ענף 3, רס"ב אילן תהילה, רס"ב מאיר אלרן וסרן יעקב גרטמן (מ-מד"ת) הרי התמונה, כאשר לוח הזמנים הוא משוער ועל-פי זיכרון:-

א. ר' ענף 5 (סא"ל יערי אביעזר) כתב צבעוני על בסיס הידיעה, לאחר שקיבל אותה, והקריא אותו ל-ר' משמרת מד"ת (רס"ב תהילה), כנראה בין שעה 1800 ל-1830. ל-רס"ב תהילה היו, לדבריו, כמה השגות ולכן הקריא הצבעוני לרס"ב מאיר אלרן (שעה 1830-1845 בערך), שקיבל השגותיו וכתב נוסח חדש.

ב. מיד לאחר מכן הקריא רס"ב תהילה את הידיעה הגולמית וכן את שני נוסחי הצבעוני ל-ר' ענף 3 (סא"ל יעבץ). לפי זכרונו של רס"ב תהילה אמר לו ר' ענף 3 שהוא מוכרח להחליף דברים בענין זה עם ר' ענף 5 ועם ראמ"ב משום שהענין חשוב.

ג. בשעה 2000 בערך הקריא ר' ענף 3 ל-ר' משמרת מד"ת נוסח סופי של הצבעוני לאחר שתיאם אותו עם ר' ענף 5. זכור לי באופן כללי כי ר' ענף 3 דיבר אחי לפני כן בטלפון לביתי (מניח בין 1900 ל-1915) לפני שהלכתי לבית-הכנסת, סיפר לי על מצב הטיפול בצבעוני ועל הרעיונות שלו לגביו, וסיכמתי אחר שכאשר יגמור כתיבתו יקריאו לאל"מ גרא לאישורו (וזאת משום שעמדתי לצאת לבית-הכנסת) ולאחר מכן לאישור ראמ"ב. ר' ענף 3 הנחה את ר' משמרת מד"ת להקריא הצבעוני מילה במילה לאל"מ גרא ואח"כ ל-ראמ"ב ואמר לו כי הוא עומד לדבר על הצבעוני עם ראמ"ב. לדברי ר' ענף 3 דיבר עם ראמ"ב לביחו על הצבעוני וחרכנו ואמר לו כי יקריאו לו אותו מיד מ-מד"ת לאישורו.

ד. לדברי רס"ב אילן תהילה לאחר שאל"מ גרא עשה כמה שינויים קלים בצבעוני הוא הקריא אותו מילה במילה ל-ראמ"ב, בראמ"ב הורה לעכב הצבעוני ובינתיים לא להפיצו.

ה. סרן גרטמן יעקב שהיה קצין משמרת מד"ת זוכר כי ר' המשמרת אמר לו באותו ערב שראמ"ב הנחה שלא להוציא את הצבעוני, ולעכבו.

ו. הצבעוני יצא ב-6 אוק' בשעה 0635. לדברי רס"ב תהילה טיפל בהוצאתו רס"ב אלרן אך האחרון אינו זוכר את פרטי המעשה.

ז. צבעוני זה, יצא כאמור בבוקר 6 אוק' (מס' צבעוני 427) כאשר הוספו אליו אזי מספר סעיפים (5-7) על בסיס ידיעות שהגיעו משך הלילה. סעיפים 1-4 שבצבעוני הם אלו שהיו בנוסח הסופי של הצבעוני שנכתב ב-5 אוק' בערב. ר' ענף 3 זוכר כי הצבעוני שהכתיב ל-ר' משמרת מדי"ת ב-5 אוק' בערב כלל ארבעת סעיפים אלו בלבד.

אריה שלר - תא"ל
ע' ראמינג למחקר